

UCHWAŁA

17 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Krajewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Pawłyszcz

SSN Krzysztof Wesołowski

na posiedzeniu niejawnym 17 lipca 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa R.M. i R.M.1.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek przedstawienia przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie
postanowieniem z 25 lutego 2025 r., I ACz 1922/24,
zagadnienia prawnego:

1. czy do kosztów postępowania zabezpieczającego, wywołanego wnioskiem o udzielenie zabezpieczenia niepodlegającego wykonaniu przez organ egzekucyjny, złożonym w toku postępowania rozpoznawczego, należą koszty zastępstwa procesowego strony reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego ustalone odrębnie od kosztów zastępstwa procesowego należnych za postępowanie rozpoznawcze?
2. w przypadku odpowiedzi twierdzącej - w jakiej wysokości należy ustalać koszty zastępstwa procesowego strony reprezentowanej przez adwokata lub radcę w postępowaniu zabezpieczającym?

podjął uchwałę:

Jeżeli wniosek o udzielenie zabezpieczenia został rozstrzygnięty w postępowaniu rozpoznawczym, do kosztów procesu, których zwrotu można żądać od strony przeciwnej, nie zalicza się odrębnego wynagrodzenia adwokata za występowanie w postępowaniu o udzielenie zabezpieczenia.

Dariusz Pawłyszcz

Marcin Krajewski

Krzysztof Wesołowski

(E.M.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 18 października 2022 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie ustalił nieważność umowy kredytu zawartej przez powodów z pozwanym bankiem oraz zasądził od pozwanego na rzecz powodów zwrot kwot uiszczonych na podstawie nieważnej umowy. W toku postępowania odwoławczego zainicjowanego apelacją pozwanego powodowie, reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika, wnieśli o zabezpieczenie roszczenia o ustalenie nieważności umowy przez unormowanie praw i obowiązków stron na czas trwania postępowania w ten sposób, że wstrzymany zostanie obowiązek spłaty rat kredytu przez powodów do dnia prawomocnego zakończenia postępowania. We wniosku powodowie zażądali także zasądzenia od pozwanego kosztów postępowania zabezpieczającego, w tym kosztów zastępstwa procesowego wraz z odsetkami. Postanowieniem z 11 stycznia 2023 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie zabezpieczył roszczenie zgodnie ze złożonym wnioskiem.

Wyrokiem z 23 sierpnia 2024 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację pozwanego. W punkcie drugim wyroku Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powódki 8100 zł kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym z odsetkami za czas od uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty. Zasądzona kwota była równa wynagrodzeniu pełnomocnika powódki za udział w postępowaniu apelacyjnym ustalonemu na podstawie § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Powódka wniosła zażalenie na zawarte w punkcie drugim wymienionego wyroku postanowienie w przedmiocie kosztów procesu, domagając się zasądzenia dodatkowo 2125 zł zwrotu kosztów postępowania zabezpieczającego przed Sądem Apelacyjnym, które obejmowały 2025 zł kosztów zastępstwa procesowego w tym postępowaniu. Zdaniem powódki, ze względu na to, że postępowanie zabezpieczające zostało wszczęte przed Sądem Apelacyjnym, na podstawie art. 745 § 1 k.p.c. Sąd ten powinien rozstrzygnąć o kosztach tego postępowania. Ponieważ w rozporządzeniu ustalającym opłaty za czynności adwokackie nie

występuje bezpośrednio kategoria sprawy związanej z postępowaniem zabezpieczającym, do określenia wysokości wynagrodzenia – według powódki – należy stosować przepisy o postępowaniu najbardziej zbliżonym, co oznacza przepisy o postępowaniu egzekucyjnym, a mianowicie § 2 pkt 7 oraz § 8 ust. 1 pkt 7 i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Przedstawiając zagadnienie prawne, Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że problematyka kosztów postępowania zabezpieczającego została jedynie fragmentarycznie uregulowana w art. 745 § 1 i 2 k.p.c. W doktrynie przyjmuje się natomiast, że na koszty te składają się koszty udzielenia i wykonania zabezpieczenia. Zgodnie z zacytowanym przez Sąd poglądem doktryny do kosztów postępowania przed sądem rozpoznającym wniosek o udzielenie zabezpieczenia należy zaliczyć opłatę sądową oraz koszty zastępstwa prawnego, a także ewentualne koszty postępowania zażaleniowego. Sąd pytający powziął jednak wątpliwość, czy koszty zastępstwa procesowego można uznać za celowe, jeżeli wniosek o udzielenie zabezpieczenia został złożony w toku postępowania rozpoznawczego, a samo zabezpieczenie nie wymagało wykonania w odrębnym postępowaniu.

Z jednej strony Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że postępowanie zabezpieczające jest jedynie akcesoryjne wobec postępowania rozpoznawczego – pełni wobec niego rolę służebną, co przemawia przeciwko przyznaniu stronie odrębnych kosztów zastępstwa procesowego. Przyjęcie tego stanowiska oznaczałoby, że zwiększony nakład pracy pełnomocnika mógłby jedynie wpływać na podwyższenie należnej stronie opłaty ponad wysokość opłaty minimalnej.

Z drugiej jednak strony Sąd Apelacyjny wskazał, że w orzecznictwie przyjmuje się, iż postępowanie zabezpieczające cechuje „samodzielność funkcjonalna i strukturalna”. Przejawia się ona w odmiennej roli postępowania zabezpieczającego, którą jest udzielenie ochrony prawnej o charakterze jedynie tymczasowym. Postępowanie zabezpieczające ma odrębny charakter, mimo że toczy się w ramach postępowania rozpoznawczego. Przyjęcie takiego założenia uzasadniałoby przyznanie stronie reprezentowanej w postępowaniu

zabezpieczającym przez profesjonalnego pełnomocnika odrębnych kosztów zastępstwa procesowego.

Uzasadniając drugie z zagadnień prawnych, przedstawione jedynie na wypadek uznania, że stronie należy się zwrot takich odrębnie wyliczonych kosztów, Sąd Apelacyjny wskazał, że rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie nie przewiduje opłat za reprezentowanie strony w postępowaniu zabezpieczającym. Nie uzasadnia to jednak przyjęcia, że nie ma podstaw do przyznania takiego wynagrodzenia, gdyż decydują o tym przepisy proceduralne rangi ustawowej, a nie rozporządzenie. Ponadto w samym rozporządzeniu zawarty jest § 20, zgodnie z którym wysokość stawek minimalnych w sprawach nieokreślonych w rozporządzeniu ustala się, przyjmując za podstawę stawkę w sprawach o najbardziej zbliżonym rodzaju. Na tle tego przepisu Sąd Apelacyjny rozważał możliwość zastosowania § 8 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia odnoszącego się do postępowania egzekucyjnego, § 6 pkt 1 rozporządzenia dotyczącego m. in. do zabezpieczenia spadku, a także ogólnej zasady wynikającej z § 2 rozporządzenia, odwołującej się do wartości przedmiotu sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Problematyka kosztów postępowania zabezpieczającego jest jedynie fragmentarycznie uregulowana w art. 745 k.p.c. W § 1 postanowiono, że o kosztach postępowania zabezpieczającego sąd rozstrzyga w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, natomiast o kosztach powstałych później rozstrzyga na wniosek strony sąd, który udzielił zabezpieczenia. Szczególnej sytuacji, w której postanowienie udzielające zabezpieczenia zostało wydane przed wszczęciem postępowania w sprawie, a uprawniony nie zachował wyznaczonego mu terminu do jej wszczęcia, dotyczy art. 745 § 2 k.p.c. W takim przypadku obowiązany może w terminie dwóch tygodni od upływu tego terminu złożyć wniosek o przyznanie mu kosztów. Wniosek o przyznanie kosztów może również złożyć uprawniony, jeżeli nie wytoczył sprawy dlatego, że obowiązany zaspokoił roszczenie. Z art. 745 k.p.c. nie wynika jednak bezpośrednio odpowiedź na pytanie sformułowane przez Sąd Apelacyjny.

Przed przedstawieniem zagadnienia prawnego przez Sąd Apelacyjny wynikająca z niej kwestia nie była bezpośrednio przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, natomiast 3 lipca 2025 r. zapadła uchwała w sprawie o sygn. III CZP 11/25, zgodnie z którą wynagrodzenie adwokata za prowadzenie sprawy obejmuje reprezentowanie strony w postępowaniu zabezpieczającym.

Wypowiedzi doktryny odnoszące się do analizowanego problemu są z reguły lakoniczne i możliwa jest ich różna interpretacja. Poszczególni autorzy na ogół zaliczają do kosztów postępowania zabezpieczającego także wynagrodzenie adwokata lub radcy prawnego, jednak często nie jest jasne, czy rozumieją przez to osobne wynagrodzenie za udział w postępowaniu o udzielenie zabezpieczenia, czy też jedynie wynagrodzenie za postępowanie w sprawie wykonania zabezpieczenia. Na tym tle wyjątkiem jest nieco obszerniejsza wypowiedź M. Walasika (w: *System Prawa Procesowego Cywilnego. Postępowanie zabezpieczające*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2016, s. 734-735), który przyjmuje, że jeżeli koszty zabezpieczenia są rozliczane w puli kosztów postępowania w sprawie, niedopuszczalne byłoby przyznanie dwóch wynagrodzeń (za postępowanie główne i zabezpieczające). Zdaniem tego autora pozostawałoby to w sprzeczności z regułą rozliczenia kosztów zabezpieczenia wspólnie z kosztami postępowania rozpoznawczego. Opłata minimalna za postępowanie rozpoznawcze może jednak ulec podwyższeniu, jeżeli uzasadnia to niezbędny nakład pracy pełnomocnika, w związku z czym istnieje również możliwość podwyższenia opłaty, jeżeli radca prawny lub adwokat reprezentował stronę zarówno w postępowaniu rozpoznawczym, jak i zabezpieczającym. Przeciwno przyznaniu stronie zwrotu kosztów obejmującego odrębne wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika za udział w postępowaniu zabezpieczającym wypowiedziała się również J. Misztal-Konecka (*Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019, s. 141-142).

Za trafne należy uznać przedstawione w doktrynie rozróżnienie kosztów postępowania o udzielenie zabezpieczenia i postępowania o wykonanie zabezpieczenia. Łącznie koszty tych postępowań mogą zostać uznane za koszty postępowania zabezpieczającego i są objęte art. 745 k.p.c., jednak postępowanie mające na celu wykonanie zabezpieczenia toczy się z zasady przed innym

organem niż sąd, który udzielił zabezpieczenia – z reguły przed komornikiem lub sądem prowadzącym księgi wieczyste. Za przyznaniem odrębnych kosztów zastępstwa procesowego za udział w postępowaniu w sprawie wykonania orzeczenia o udzieleniu zabezpieczenia przemawia w tym przypadku odrębność organu, przed którym toczy się postępowanie, a także to, że rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (dalej łącznie jako: „rozporządzenia w sprawie opłat z 2015 r.”) przewidują stawki za występowanie przed takimi organami. W praktyce kwestia ta nie budzi większych wątpliwości.

Podobnie nie powinno budzić wątpliwości, że zasadne jest przyznanie w ramach zwrotu kosztów odrębnego wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika za postępowanie zażaleniowe, które toczyło się w ramach postępowania zabezpieczającego (zob. post. SN z 22 lutego 2012 r., IV CZ 131/11). Gdy do rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji właściwy jest sąd drugiej instancji (art. 741 § 2 zd. 1 k.p.c.), ten ostatni wniosek można uzasadnić regułą przyznawania odrębnego wynagrodzenia za udział w postępowaniu przed innym sądem lub organem. W pozostałych przypadkach (zob. art. 741 § 2 zd. 2 k.p.c.) uzasadnieniem dla przyznania odrębnego wynagrodzenia jest sama konstrukcja przepisów określających wysokość opłat za czynności adwokatów i radców prawnych, gdyż przewidują one szczególną wysokość opłat za udział w postępowaniu zażaleniowym (zob. § 10 ust. 2 rozporządzeń w sprawie opłat z 2015 r.).

Nie powinno ulegać wątpliwości, że o wymienionych kosztach postępowania zabezpieczającego, za które należy się odrębne wynagrodzenie, tj. o kosztach postępowania o wykonanie zabezpieczenia oraz o kosztach postępowania zażaleniowego, zgodnie z art. 745 § 1 k.p.c. rozstrzyga sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie rozpoznawcze w sprawie. W świetle tego stwierdzenia zasada orzekania o kosztach postępowania zabezpieczającego przez ten sąd nie może zostać uznana za wystarczający argument przeciwko przyznaniu odrębnego

wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego za udział w postępowaniu w sprawie udzielenia zabezpieczenia.

Jak zauważył Sąd Apelacyjny, rozporządzenia w sprawie opłat z 2015 r. nie przewidują odrębnej stawki za udział w postępowaniu zabezpieczającym. Spostrzeżenie to nie jest całkowicie pozbawione znaczenia dla rozstrzygnięcia kwestii będącej przedmiotem przedstawionego zagadnienia prawnego. Do opłat określonych w przepisach wymienionych rozporządzeń odwołuje się art. 98 § 3 k.p.c., a sposób określenia tych opłat w rozporządzeniach stanowi argument za przyznaniem odrębnego wynagrodzenia w odniesieniu do poszczególnych etapów postępowania – tj. postępowania apelacyjnego, zażaleniowego i kasacyjnego. Argument ten sam w sobie nie przesądza jednak o niedopuszczalności przyznania odrębnego wynagrodzenia za udział w postępowaniu w sprawie udzielenia zabezpieczenia, gdyż – jak trafnie zauważył Sąd Apelacyjny – w § 20 obu wymienionych rozporządzeń przewidziano, że sposób określenia stawek w sprawach osobno nieuregulowanych ustala się, przyjmując za podstawę stawkę w sprawach o najbardziej zbliżonym rodzaju.

Zasadniczym argumentem przemawiającym za rozstrzygnięciem przyjętym w uchwale jest charakter postępowania zabezpieczającego w przypadku objętym przedstawionym zagadnieniem prawnym. Jeżeli wniosek o zabezpieczenie został rozstrzygnięty w postępowaniu rozpoznawczym, postępowanie o udzielenie zabezpieczenia jest zintegrowane z tym postępowaniem (stanowi jego część) i nie służy realizacji innych celów niż cel postępowania rozpoznawczego. Jest ono jednym z rodzajów postępowania pomocniczego (incydentalnego), a w odniesieniu do takich postępowań nie ulega na ogół wątpliwości, że stronie nie należy się zwrot kosztów obejmujących wynagrodzenie adwokata lub radcy prawnego odrębne od wynagrodzenia za udział w postępowaniu rozpoznawczym, chyba że w ramach postępowania incydentalnego toczyło się postępowanie zażaleniowe. Reguła ta obejmuje np. postępowania w sprawie zwolnienia od kosztów sądowych, ustanowienia pełnomocnika z urzędu, zabezpieczenia dowodów czy wyłączenia sędziego. Nie ma powodów, aby na tle tych postępowań incydentalnych w odmienny sposób traktować postępowanie w sprawie udzielenia zabezpieczenia.

Treść udzielonej odpowiedzi nie oznacza, że udział pełnomocnika w postępowaniu zabezpieczającym toczącym się w ramach postępowania rozpoznawczego pozostanie w każdym przypadku bez wpływu na wysokość wynagrodzenia tego pełnomocnika stanowiącego podstawę do wyliczenia zwrotu kosztów procesu. Niewątpliwie udział taki z reguły zwiększa niezbędny nakład pracy adwokata lub radcy prawnego konieczny do reprezentowania strony; rozpoznanie wniosku o udzielenie zabezpieczenia zwiększa też zawartość sprawy. Czynniki te zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze oraz art. 22⁵ § 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych należy wziąć pod uwagę przy ocenie, czy zasadne jest przyznanie wynagrodzenia w wysokości wyższej niż stawka minimalna. Znajduje to potwierdzenie i uszczegółowienie w § 15 ust. 3 rozporządzeń w sprawie opłat z 2015 r.

Ze względu na treść udzielonej odpowiedzi bezprzedmiotowe jest odnoszenie się do drugiego z pytań przedstawionych przez Sąd Apelacyjny dotyczącego podstawy określenia wysokości wynagrodzenia. Jedynie na marginesie należy przy tym zwrócić uwagę, że pozostanie ono aktualne w tych przypadkach, w których postępowanie zabezpieczające toczy się niezależnie od postępowania rozpoznawczego, co może mieć miejsce np. w sytuacji przewidzianej w art. 745 § 2 k.p.c. Przypadek ten nie występuje jednak w sprawie zawisłej przed Sądem Apelacyjnym.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak na wstępie.

Dariusz Pawłyszcz

Marcin Krajewski

Krzysztof Wesołowski

(E.M.)

[r.g.]